עין משפט נר מצוה

טז א ב ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' ו והלכה כ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מב:
יז ד טוש"ע שם סימן ו סעיף ז:
יח ה מיי' פי"ט מהל' גירושין הל' יח טוש"ע שם סימן יז סעיף נז:
יט ו מיי' שם הלכה כ' טוש"ע שם סעיף ס:
כ ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף נו:

גמרא

*והבא עליה באשם תלוי קאי: אמר רב ששת כגון שניסת לאחד מעדיה, היא גופה באשם תלוי קיימא? באומרת ברי לי, אי הכי מאי למימרא, אפי' רבי מנחם ברבי יוסי לא קאמר אלא כשבאו עדים ואח"כ ניסת אבל ניסת ואח"כ באו עדים לא אמר דתניא *שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת, שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם ניסת לא תצא ר' מנחם ברבי יוסי אומר תצא א"ר מנחם בר' יוסי אימת אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ *ניסת אבל ניסת ואח"כ באו עדים הרי זו לא תצא כי קאמר רב נמי בזמן שבאו עדים ואחר כך ניסת לאפוקי מדר' מנחם בר' יוסי ואיכא דאמר טעמא דניסת ואחר כך באו עדים אבל באו עדים ואח"כ ניסת תצא כמאן כר' מנחם בר' יוסי, מתיב רבא מנין שאם לא רצה דפנו ת"ל וקדשתו בעל כרחו היכי דמי אילימא דלא ניסת לאחד מעדיה ולא קאמרה ברי לי צריכא למימר דדפנו אלא לאו דניסת לאחד מעדיה וקאמרה ברי לי וקתני דפנו אלמא מפקינן לה מיניה איסור כהונה שאני ואיבעית אימא מאי דפנו דפנו בעדים ואבעית אימא כשבאו עדים ואח"כ ניסת ור' מנחם בר' יוסי היא. רב אשי אומר מאי לא תצא דקאמר רב לא תצא מהיתירה הראשון הא אמרה רב חדא זימנא דתנן ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו *ואמר רב הונא אמר רב הכי הלכתא חדא מכללא דחברתה איתמר. אמר שמואל לא שנו אלא שלא מכחשתו אבל מכחשתו לא תצא, במאי עסקינן אילימא בבי תרי מאי הוי, אלא בחד, טעמא דמכחשתו, הא שתקה תצא והאמר עולא *כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים הכא במאי עסקינן בפסולי עדות וכדר' נחמיה דתניא ר' נחמיה אומר *כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפילו *מאה נשים כעד אחד דמיין הכא במאי עסקינן כגון דאתאי אשה מעיקרא ותרצה לדר' נחמיה הכי ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי: *צריכה גט מזה ומזה: בשלמא מראשון תבעי גט אלא משני אמאי, זנות בעלמא הוא? אמר רב הונא גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט, אי הכי סיפא דקתני *אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו התם נמי נימא גירש זה וקידש זה ונמצאת אשת איש יוצאה שלא בגט? עולם בע"א גט, אי הכי נמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה, דר' יוסי בן כיפר *דאמר מן הנשואין אסורה, מן האירוסין מותרת, הא מדקתני סיפא אע"פ שנתן

תורה אור: ויקרא כא

רש"י

ברי לי · כגון ע"י סימנים, ואשם תלוי איט בא אלא על מי שלבו נוקפו : שבאו עדים · ואמרי לא מת ואוקימנא להא בכתובות (דף כב:) באשה שניסת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי : כי קאמר רב נמי כשבאו עדים כו' · וה"ק רב לא שנו אלא בעד אחד דהתם אע"ג דניסת ואח"כ בא בעלה כדקתני מתני' תצא אבל ע"פ שנים עדים אפי' בא בעלה ואח"כ ניסת לא תצא אי לא ידעינן ליה וכדאריכא : ולאפוקי מדרבי מנחם · מדלא איצטריך מילתיה דרב אלא בהכי על כרחך בהכי מיתוקמא ואשמעינן הלכה כת"ק : ואיכא דאמרי · הא אתא רב לאשמועי' טעמא דניסת ואחר כך באו עדים לי מתניתין, התם הוא דדייקא, אבל בשני עדים לא תצא, אבל בעלמא אפילו בשני עדים כגון באו עדים ואחר כך ניסת תצא, ומדאמרה רב למילתיה אמתני' ש"מ אבל בעלמא לא אמתא כרבי מנחם ברבי יוסי סבירא ליה : מנין שאם לא רצה · כהן להתקדש מן טומאה ומנשים פסולות : דפנו · הכהו וקדשו בעל כרחו : היכי דמי כו' · דהא ודאי באיסור מפורסם ואפי' באיסור ספק לא איצטריך קרא, דודאי כפינן ליה : אלא לאו כה"ג · דנשאת תחלה לאחד מעדיה ואח"כ באו עדים שהיה חי בשעה שמת ולא רצה להוציא משום זונה : וקתני דפנו · וקשיא לרב, ובעד א' לא מצי לאוקומי דא"כ למה לי קרא הא ודאי אין אחד במקום שנים : דפנו בעדים · ב"ד מוזהרים לטרוח אחר עדים להכחיש את הראשונים המתירים אותה כדי לקדש את הכהן שלא ישאנה אבל משניסת לא תצא : ואיבעית אימא · לעולם דניסת וכגון דבאו עדים ואח"כ ניסת ובהא מודה רב : מאי לא תצא דקאמר רב · לעיל אבל בשני עדים לא תצא : מהיתירה הראשון · דחוזרת לראשון דאנוסה הוא : לא שנו · מתני' דתצא : אי נימא בבי תרי · דאמרי זה בעלה : הרי כאן שנים · הרי הוא חשוב כשנים כגון בעדות אשה לומר שמת בעלה, ובעדות סוטה לומר נטמאה : ואין דבריו של אחד · דאמר לא מת במקום שנים : הכא · דכי מכחשא (א) לא נפקא : בפסולי עדות עסקינן · ולעולם בתרי כגון קרובים או נשים אתו באו ואמרי זהו וקמשמע לן שמואל דאזלינן בתר רוב דעות הואיל ואין כאן עדות כשרה : וכדר' נחמיה · (ב) כל מקום שהאמינה תורה עד אחד אין דין עדות בדבר מדעד אחד נאמן בה הלכך פסולים נאמנים ככשרין והלך אחר הרוב :

ועשו שתי נשים · המכחישות איש אחד כשני אנשים באיש אחד . דמהימני הלכך אילו . לא בא הבעל, ועד אומר מת, ושני פסולי עדות אומרים לא מת לא נפקא . לה מחזקת אשת איש דהלך אחר רוב דעות וכן כשבא הבעל ואלו שני פסולי עדות עמו האומרים זהו והיא אומרת שאין מכרת אם זה הוא אם לאו כי לא מכחשא להו, נפקא, דהא שתי נשים מכחישות עד הראשון שהשיאה ולא יצתה מחזקתה. אבל היכא דאמרה ברי לי שאין זה"ל עד קמא מהכא [א] אין פסולי עדות נאמנים להעיד על אדם כשר אפילו הן אלף שכל אדם נאמן על עצמו באיסורין בדבר הברור לו אלא אם כן יש עדות כשרה בדבר הלכך כמאן דליתנהו דמו ומחזקת אשת איש יצאה לה על פי ראשון : ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא · דאמר מת אפילו ק' נשים אתיין אחר שנשאת ואמרי לא מת כעד אחד דמיין והוו להו עד מכחיש עד ואחרון איט כלום כדעולא ולא נפקא ולשמואל אפילו שתקה, והכא דכי שתקה אמר שמואל תצא כגון שניסת על פי אשה מעיקרא הלכך כדהדרן ואתיין תרי אי שתקה איהי הוה ליה רוב דעות לאיסורא : ותרצה לדרבי נחמיה כו' · ולא תני בה עשו שתי נשים באיש אחד כו' : כפלגא ופלגא דמו · כעד מכחיש עד ואפילו שתקה איהי לא תצא הואיל וניסת כבעולה דראשון נאמן כשנים והנך כולהו כעד אחד : גזירה שמא יאמרו · כשרואין הראשון חי סבורים שהשני זה כשנשאה, על ידי שגירשה ראשון נשאה, ואשת איש גמורה היא, ואם מוציאה שלא בגט נמצאת אשת איש כו': נמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה · (ג) כלומר אתי למימר דמותר להחזיר גרושתו משנתארסה דסברי גירש זה וקידש זה וחזר וגירש וחזרה לראשון :

תוספות

והבא עליה באשם תלוי קאי. אע"ג דרב בעי חתיכה משתי חתיכות בפ' ספק אכל (כריתות דף יז: ושם) הכא הוי כשתי חתיכות דלר' זירא דמפרש התם טעמא דרב משום דשתי חתיכות אפשר לברר איסור פי' בשתי חתיכות אפשר לברר שיבא הבקי ויכיר אותה שנשתיירה הכא נמי אפשר לברר ע"י הזמה א) ולרב נחמן דמפרש טעמא דרב משום דב' חתיכות איקבע איסורא ה"נ איקבע איסורא שהיה בחזקת אשת איש ואע"ג דלמאי דמסיקן בפ' ד' אחין (לעיל דף לא.) דמחרי ותרי ספיקא דרבנן ומוקמי לה אחזקה אמאי נקט אשם תלוי אפי' חטאת איכא דאוקמה בחזקת אשת איש ועוד מאי קא משני בניסת לא' מעדיה היכי שבקינן ליה הא מחייב מיתת ב"ד דאוקמה אחזקה ואר"י *דמה שאשה דייקא ומינסבא מרעא ליה לחזקה ובשנים אומרים נתגרשה דבסמוך נמי דייקא לפי שיראה שיבואו עדים ויזימו עדיה או יפסלו אותם בגזלנותא ולהכי לא מוקמינן לה אחזקה: אי הכי סיפא אמרו לה מת בעליך ונתקדשה. הא דלא מייתי מהא דתנן משום דאיכא למימר דבגט (ד) איירי ועוד דאיכא למוקי לה לקמן (דף לא.) כרבי שמעון וסבר דלרבי שמעון אפי' ברשות לא בעיא גט :

מסורת הש"ס

[כתובות כב:] · כתובות כב: ב"ק לא: · [לקמן לא:] · כתובות כב סוטה לא: · [לקמן קיז: סוטה לא:] · [תוספתא פי"ד ע"ש] · גז"ש ולקמן קטו. · [לקמן כב.] · [לעיל יא:]

[כתובות כב: כתבו זה בשם ר"ח וכ"כ בנב"ב לר' ר"ש אלא ועי' שהאריכו עוד]

תוספות ישנים

א) ועוי"ל דקא פריך למ"ד דרב מיירי אפי' בחתיכה אחת דמצות כתיב: לאחר מעדיה · וא"ת והא אמרינן לעיל מה הרגתיו הלגנוהו לא ישא את אשתו . וי"ל דמיירי הכא שיש שלשה עדים שיש עדות כשר בלא זה שנשאה . ולא נהירא דבשנים נמי לא מצינן לומר דמעידי ומ"מ קאמר לא ישא את אשתו וי"ל דהכא מיירי שהיה לו אשה כשהעיד ואח"כ מותר בה כדאמרינן לעיל וכולן שהיו להן נשים ומתו מותרות לינשא להם דלא שייך חשד כיון שהיה לו אשה כשהעיד : באומרת ברי לי. הקשה ה"ר שמואל מאיוורא משמע דמעיקרא ס"ד דלא אמרה ברי לי וא"כ כי קשה ליה הכא עליה באשם תלוי [קאי] הו"ל חטאת ודאי משום חזקת אשת איש וי"ל דלעולם היה יודע טעמא דאשה דייקא ומנסבא ומ"ה ליכא חטאת ודאי אבל הכא קאמר שאומרת שברי לה שמת שמעה מבני אדם שמכרת אותם ויודעת שלא ישקרו כשום ענין: תצא כמאן כר' מנחם ב"ר יוסי. וסברא הוא דרב קאמר למלתיה על מתני' ומתני' איירי בנשאת ואח"כ באו עדים א"כ משמע דבבאו עדים ואח"כ נשאת תצא וא"ל מאי למימרא דאשמעינן דרב סבר כר' מנחם בר' יוסי : ת"ל וקדשתו אלא לאו כי האי גוונא שבאו עדים שמת ונשאת לאחד מעדיו והוא כהן ואח"כ באו עדים ואמרו שהיה בעלה קיים וכרי היתה זונה אלנו ופסולה לכהן ולכך כופין אותו

הגהות הגר"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכא כו' · (ג) ד"ה וכדר' נחמיה כו' · (ג) ד"ה

ר"ל דתלינן בהתירא ועמ"ש בתוס': (ד) תוס' ד"ה אי הכי וכו' דבגט איירי כ"ב ולא קשה לפי זה אי הכי יאמרו זה מחזיר גרושתו מארוסה שמקשה בסמוך דהיכא דאיכא למימר דעביד ע"כ בסמוך בנתקדשה יש מ"ד דמותר להחזיר גרושתו משנתארסה ע"כ פריך דיאמרו דהחזיר גרושתו משנתארסה ויאמרו דיש היתר לזה כדפרש"י לבדיה דפסקינן כר' יוסי בן כיפר דאמר מותר דהוא לאו מפורש וליכא למימר דגירשה והחזירה ובהכרת יאמרו דגירושי שני לא היו אלא מחמת גזירה שלא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט וממילא בהיתר החזירה הראשון דהיכא דיש לתלות תליק בהיתר ואין להקשות א"כ היך משני ר"ה גזירה שמא גירש זה כו' ונמצאת א"א יוצאה בלא גט והרי היכא דיש היתר ואיסור אי אפשר לתלות באיסור זה אינו [ובשאר חסר] ·